

ZM

la zagreba metodo
zagreb-metoden

ESPERANTO
LÄROBOK I DET INTERNATIONELLA
SPRÅKET

A
grundkurs
elementa kurso

1:a svenska utgåvan
1:a sveda eldono

Zagreb - 199?

Författare till läroboken är

La aŭtoroj de la lernolibro estas

Redaktör/redaktoro

Lektoro/lektor

Grafisk och teknisk utformning

Grafike kaj teknike aranĝis

Ursprunglig författare till artikeln "Esperanto och esperantister"

Origina aŭtoro de la artikolo "Esperanto och esperantister"

Bearbetning och översättning till svenska

Prilaboris kaj tradukis en la svedan

Sångerna skrevs av

La kanzonojn verkis

Utgivare/eldonisto

Tryck/presis

Omslagsfoto: "På väg till mötet" - av I. Špoljarec

Foto sur la kovrilpaĝo: "Vojo al la renkontiĝo" - fotis I. Špoljarec

INLEDNING / enkonduko

LEKTIONER / lecionoj

1 - 12

SÅNGER / kantoj

BILAGOR / aldonoj

A - Ytterligare ord och uttryck / Aldonaj vortoj kaj esprimoj

B - De vanligaste prepositionerna - De vanligaste konjunktionerna / La plej oftaj prepozicioj - La plej oftaj konjunkcioj kaj subjunkcioj

C - Sammanfattning av affixen / Trarigardo de la afiksoj

D - Tabellorden / Tabelo de korelativoj

E - Particip / Participoj

F - Hur går man vidare? / Kiel daŭrigi?

G - Esperanto och esperantister / Esperanto kaj esperantistoj

H - Svensk-esperantisk ordlista / Vortaro sveda-Esperanto

I - Esperanto-svensk ordlista / Vortaro Esperanto-sveda

FACIT / solvoj

ANTECKNINGAR / notoj

INLEDNING

Denna lärobok gör det möjligt för dig att lära dig Esperanto och bekanta dig med de grundläggande idéerna i rörelsen för det Internationella språket. Bokens är lämpad för kurser med lärare, för brevkurser, och även för självstudier. Den kan dessutom användas på internationella kurser.

Den språkliga delen av läroboken är sammanställd med hjälp av nya metoder, och har kontrollerats på en mängd experimentkurser i Jugoslavien och utomlands. Denna utgåva är resultatet av erfarenheter gjorda av författarna själva, av många lärare och elever, och av välvilliga synpunkter från många experter på området. Tidigare versioner av boken har funnits i fem serbokroatiska utgåvor, och dessutom i en utgåva vardera på makedonska, slovenska, tyska, franska, italienska, maltesiska, katalanska, kirundi och ungerska. Flera andra översättningar är på gång.

Läroboken är så utformad att talförmågan uppövas på grundval av de 500 vanligaste ordstammarna. Ordens frekvens har fastställts med datoranalys av 60.000 ord av vardagligt tal. Vidare studier innebär endast en utökning av ordförrådet, stilförbättring, och träning i mer komplicerade fraskonstruktioner. En människa med normal utbildning känner igen ganska många ord i ordlistorna, något som ytterligare underlättar inlärandet av detta lätta och nyttiga språk. Dessutom utgör lärobokens ordförråd och grammatik de kunskaper som Världsesperantoförbundet kräver för grundexamen (A) i esperanto.

Varje språk är kulturbärare för en viss språkgemenskap. Den talspråkliga basen för esperanto är den internationella esperantorörelsen. Denna rörelses kultur, dess särdrag och värden, lär du bäst känna genom egen erfarenhet. Grundläggande fakta och kunskaper kan du få genom att läsa broschyren "Esperanto - språk och rörelse" (på svenska) eller direkt, genom att bli medlem i någon esperantoförening eller klubb.

Vi tackar alla som med råd eller dåd bidragit till att denna lärobok har kunnat förverkligas i sin nuvarande form.

Till dig som läst igenom den här inledningen med avsikt att lära dig esperanto, önskar vi all lycka och många vänskapliga möten med människor, böcker och händelser i hela världen.

Författarna

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AMIKO	(en) vän
ĈAMBRO	(ett) rum
ĈU	frågeord (se grammatiken), om, huruvida
DE	av, från
EN	i
ESTI	(att) vara, finnas
ĜI	den, det
HOTELO	(ett) hotell
ILI	de
INSTRUI	(att) lära, undervisa
JES	ja
KAJ	och
KIO	vad?
KIU	vem?, vilken?, vilket?
LA	bestämd artikel (se grammatiken)
LABORO	(ett) arbete
LERNI	(att) lära sig
LERNANTO	(en) elev
LI	han
LIBRO	(en) bok
LINGVO	(ett) språk
MI	jag
NE	nej, inte
NI	vi
NOMO	(ett) namn
NUN	nu
PAPERO	(ett) papper
PATRO	(en) fader
RESPONDI	(att) svara
SEĜO	(en) stol
SIDI	(att) sitta
SKRIBI	(att) skriva
SUR	på
ŜI	hon
TABLO	(ett) bord
VI	du, ni

AMIKO MARKO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Vem är din väninna?
2. Skriver din väninna Anna nu i rummet?
3. Arbetar din fars vän på (= i) hotellet?
4. Vad finns (= är) på arbetsbordet i vårt rum?
5. Ligger esperantoläroboken på ditt bord?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

...

C översätt / traduku

...

ALFABET

Esperantos alfabet har 28 bokstäver: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, j, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ŭ, v, z.

Skillnader mot svenskan: A uttalas som i svenska "hatt"; e som i "Elsa"; o som å i "fått"; u som o i "bok"; c som ts i "satsa"; Ĉ = som tk i "utkörd"; g är alltid hårt som i "gå"; ĝ ungefär som dj (som J i engelska "John"); ĥ är ett kraftigt sje-ljud bak i munnen (som tyska ch i "ach"), ĥ är ganska ovanlig; j är mycket mjukt, som ett kort i; ĵ är tonande sje-ljud (som j i franska "journal"); r ska vara tydligt rullande; ŝ är sje-ljud med tungspetsen, som sch i ordet "Schweiz"; ŭ uttalas som u i "aula" (förekommer normalt bara efter vokal); z är tonande s (som i engelska "zone").

UTTAL

Alla ord uttalas precis som de skrivs.

BETONING

Om ett ord har flera vokaler så betonar man alltid den näst sista vokalen: telefOno, radIo, amiko, Apud, Estas, scIi, herOo. Endast a, e, i, o, u är vokaler. ŭ och j räknas inte som vokaler: Ankaŭ, tAbloj, miJaj.

ARTIKEL

Det finns ingen obestämd artikel i esperanto, dvs. obetonat "en" eller "ett" översätts inte: tablo = (ett) bord, amiko = (en) vän.

LA är bestämd artikel. Bestämd artikel används när man talar om någon sak, person eller företeelse som den man talar med redan känner till. LA kan inte böjas: la tablo = bordet, la amiko = vännen, la tabloj = borden, la amikoj = vännerna.

PRONOMEN

Mi = jag; vi = du eller ni; li = han; ŝi = hon; ĝi = den eller det; ni = vi; ili = de.

LI används om män eller när man inte vet om det är en man eller kvinna. ŜI används om kvinnor. ĜI används om saker, djur och om spädbarn.

Ibland är ordet "det" på svenska så kallat formellt subjekto. Dvs. "det" syftar inte på något särskilt, utan används bara av formella grammatiska skäl (bl.a. för att undvika att en mening börjar med ett verb). I sådana meningar ska man inte översätta "det".

Det regnar. = Pluvas. Det sitter en elev i rummet. = Sidas lernanto en la ĉambro. Är det en bok på bordet. = Ĉu estas libro sur la tablo?

POSSESSIVA PRONOMEN

Ägandeformer av pronomen bildas med ändelsen A: mia = min, mitt; via = din, ditt; lia = hans; ŝia = hennes; ĝia = dess; nia = vår, vårt; ilia = deras.

SUBSTANTIV

Alla substantiv (saker, personer, djur, företeelser) slutar på O: tablo = (ett) bord, lernanto = (en) elev, hundo = (en) hund, respondo = (ett) svar.

PLURALIS

Pluraländelsen är J: lernantoj = elever, tabloj = (flera) bord.

VERB

1. Verb (handlingsord) slutar i infinitiv (att-form) på I: lerni = (att) lära sig, labori = (att) arbeta, esti = (att) vara.

2. I presens (nutidsform) slutar verben på AS: mi sidas = jag sitter, vi sidas = du/ni sitter, li sidas = han sitter, ni sidas = vi sitter, mi estas = jag är, vi estas = du/ni är, ŝi estas = hon är, ĝi estas = den/det är, ili estas = de är.

ĈU

ĈU används för att bilda ja-och-nej-frågor: Ĉu vi sidas? = Sitter du? Ĉu ŝi estas lernanto? = Är hon elev?

KIU

KIU används för att fråga efter en viss person eller sak (= vem, vilken, vilket): Kiu instruisto sidas? = Vilken lärare sitter? Kiu laboras? = Vem arbetar? Kiu tablo estas en la ĉambro? = Vilket bord är i rummet?

SUFFIXET -IST-

-IST- betyder "en som ofta sysslar med något". Ofta anger -IST- ett yrke, men inte alltid: INSTRU-IST-O = lärare, HOTEL-IST-O = hotellarbetare, ESPERANT-IST-O = esperantist (en som talar esperanto), KOMUN-IST-O = kommunist.

SUFFIXET -IN-

-IN- anger kvinnligt kön. En del ord är i sig manliga. För att bilda den kvinnliga motsvarigheten använder man -IN-: PATRO = fader, PATR-IN-O = moder, KNABO = pojke, KNAB-IN-O = flicka. Andra ord är könsneutrala. När man talar om kvinnor kan man då lägga till -IN- för att betona att det är en kvinna, men detta är inte nödvändigt: LERNANTO = elev, LERNANT-IN-O = kvinnlig elev, INSTRUISTO = lärare, INSTRUIST-IN-O = lärarinna.

JES

JES = ja. Är du i rummet? Ja, jag är i rummet. = Ĉu vi estas en la ĉambro? Jes, mi estas en la ĉambro.

NE

NE = nej, inte. Nej, jag är inte i rummet. = Ne, mi ne estas en la ĉambro.

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AL	till, åt
AMI	(att) älska
ANKAŬ	även, också
ANKORAŬ	ännu
BELA	vacker
BONA	god, bra
BONVOLU	var så god, var vänlig
DANKON	tack!
DEMANDI	(att) fråga
DIRI	(att) säga
DONI	(att) ge
FACILA	lätt (ej svår)
FARI	(att) göra
FRATO	(en) bror
GRANDA	stor
HAVI	(att) ha
HEJMO	(ett) hem
IRI	(att) gå, åka
JEN	se här, här är
JUNA	ung
KAFO	kaffe
KE	att
KIA	hurdan?, vilken slags?
KUN	(tillsammans) med
KUIRI	(att) laga (mat)
LEGI	(att) läsa
MONO	pengar
NOVA	ny
NUR	bara, endast
OKULO	(ett) öga
PAROLI	(att) tala
POVI	(att) kunna
PRI	om, angående
RIGARDI	(att) titta
SALUTON	hej
SE	om, ifall (anger villkor)
SED	men
ŜATI	(att) tycka om, gilla
TRE	mycket (i hög grad)
TRINKI	(att) dricka
VARMA	varm
VENI	(att) komma
VIDI	(att) se
VOLI	(att) vilja

LA AMIKINO DE MARKO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj
respondu

1. Hurdant var ditt gamla hem?
2. Vilka böcker har du läst, och är de
bra?
3. Vad gjorde Anna och Marko i
Markos lilla rum?
4. Tycker du om att läsa böcker om
kärlek?
5. Vem går (= kommer att gå) med
dig till ditt hem?
6. Hurdana är din väninnas ögon?

B fyll i meningarna / kompletigu la
frazojn

...

C översätt / traduku

...

ADJEKTIV

Alla adjektiv har ändelsen A: BEL-A = vacker, snygg; granda tablo = ett stort bord; bona lernanto = en bra elev. Även adjektiv kan få flertalsändelsen J: grandaj tabloj = stora bord; bonaj lernantoj = goda elever; miaj fratinoj = mina systrar; viaj junaj amikoj = dina unga vänner.

N

Substantiv, adjektiv och pronomen får ändelsen N när de utsätt för en handling. Man skiljer mellan subjektet (den som utför handlingen) och objektet (det som utsätts för handlingen) med hjälp av ändelsen N. I svenska är det vanligen ordföljden som skiljer på subjekt och objekt. I esperanto är det ändelsen N som avgör.

La instruisto vidas la lernantoN. = Läraren ser eleven. La instruistoN vidas la lernanto. = Eleven ser läraren.

Mi amas viN. = Jag älskar dig. MiN amas vi. = Mig älskar du.

Tack vare ändelsen N kan ordföljden i esperanto vara ganska fri.

Han älskar henne. = LI AMAS ŜIN / ŜIN AMAS LI / LI ŜIN AMAS osv.

Observera att verbet ESTI inte anger en verklig handling. Efter ESTI har man inte ändelsen N.

Vi estas bona amiko. = Du är en god vän.

Om substantivet eller pronomenet har en preposition (t.ex. EN, SUR, PRI, AL, DE, KUN) ska man (normalt) inte ha N efter. Prepositionen räcker för att visa att substantivet eller pronomenet inte är subjekt i meningen.

Mi iras AL vi. = Jag går till dig. Mi iras KUN vi. = Jag går med dig.

DE

DE = av, från. DE används bland annat för att ange ägande. DE motsvarar då ändelsen S på svenska. La amiko de Marko. = Markos vän. La libroj de la lernanto. = Elevens böcker.

FÖRFLUTEN TID

I preteritum (förfluten tid) slutar verben på IS.

MI SIDIS = jag satt, har suttit, hade suttit VI SKRIBIS = du/ni skrev, har skrivit, hade skrivit ĜI VENIS = den/det kom, har kommit, hade kommit

Observera att IS motsvarar tre olika sorters förfluten tid på svenska. Använd inte verbet HAVI (= att ha) för att ange förfluten tid på esperanto, det räcker med IS.

FRAMTID

I futurum (framtid) slutar verben på OS.

MI SIDOS = jag kommer att sitta, ska sitta
VI SKRIBOS = du/ni kommer att skriva, ska skriva

ĜI VENOS = den/det kommer att komma, ska komma

På svenska använder man ibland nutidsform fast det handlar om framtiden. På esperanto måste man ha OS om det är framtid. Han kommer i morgon.
= Li venOS morgaŭ.

KE

KE (= att) används bara för att inleda en bisats. På svenska används "att" också framför infinitiv, men på esperanto räcker det med ändelsen I för att ange infinitiv.

MANĜI = att äta

VI VIDAS KE MI MANGAS. = Du ser ATT jag äter.

PREFIXET MAL-

MAL- ändrar betydelsen till raka motsatsen.

BONA = bra MALBONA = dålig

GRANDA = stor MALGRANDA = liten

BELA = vacker MALBELA = ful

PREFIXET GE-

GE- anger flera personer av bägge könen.

GE-PATROJ = föräldrar

GE-FRATOJ = syskon

Om grundordet i sig är könsneutralt behöver man inte använda GE-, men om man vill betona att det finns både män och kvinnor kan man använda GE-. GE-LERNANTOJ = både manliga och kvinnliga elever.

"VAD"

Observera att frågeordet KIO (= vad) också kan få ändelsen N. "Vad" översätts alltså med KIO eller KION beroende på om man frågar efter ett subjekt eller ett objekt.

1. Kio estas sur la tablo? Libro estas sur la tablo. KIO motsvarar svaret LIBRO. Bägge är subjekt. Alltså inget N.

2. Kion vi vidas? Homon mi vidas. KION motsvarar svaret HOMON. Bägge är objekt till verbet VIDAS. Alltså behövs N.

NÅGRA FRASER

BONVOLU... = var snäll och... Bonvolu kuiri kafon! = Var snäll och laga kaffe. Observera att verbet efter BONVOLU alltid ska ha I-ändelse.

DANKON = tack!

SALUTON = hej!

Många fraser har ändelsen N. Det beror på att de egentligen är förkortade fraser, t.ex. Mi donas al vi saluton. = Jag ger dig en hälsning.

SAMMANSATTA ORD

Man kan bilda nya ord genom att sätta ihop ordstammar. Sist i ordet har man en ändelse (t.ex. O, A, I, AS, OS).

BON-VEN-I (bonveni), TRINK-MON-O (trinkmono)

Om en sammansättning blir svår att uttala kan man mellan delarna skjuta in en ändelse, vanligen O.

LERN-O-LIBR-O (lernolibro)

Dessutom kan man förstås bilda många nya ord med olika suffix och prefix.

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

ALIA	annan,
AFERO	annorlunda
ANTAŬ	(en) sak,
AŬ	företeelse
CENT	framför, före
DENOVE	eller
DINARO	hundra
FINE	igen, på nytt
FINO	(en) dinar
FORTA	(myntslag)
ĜOJA	till slut,
HO	slutligen
KANTI	(ett) slut
KELNERO	stark
KIE	glad
KIEL	åh!
KOMPRENI	(att) sjunga
KUKO	(en) kypare,
LONGE	servitör
LOKO	var?
MANĜI	hur?
MULTE	(att) förstå
NU	(en) kaka
OKAZI	länge
PER	(en) plats
POST	(att) äta
PORTI	mycket
RAPIDA	nå
RIĈA	(att) hända,
SĈI	inträffa
SEN	med (hjälp av),
SERĈI	medelst
SUFIĈA	efter
STRATO	(att) bära
SUKO	snabb
TAGO	rik
TRA	(att) veta
UNU	utan
VIZAĜO	(att) söka, leta
VOĈO	tillräcklig
	(en) gata
	saft
	(en) dag
	genom
	en, ett (betonat)
	(ett) ansikte
	(en) röst

EN KAFEJO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Förstår kyparna i de stora hotellen många språk?
2. Vet du, om (= ĉu) Anna gillar den nya sången om den fattige och den vackra flickan?
3. Var såg ni den gamle och den unge mannen som bar på ett stort bord? Jag letar efter dem sedan (= de) tre dagar.
4. Hur kom det sig (= okazis), att ni på nytt kom till oss utan (era) syskon?
5. Kan du med den nya läroboken lära dig esperanto tillräckligt fort, eller är det svårt för (= al) dig?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

...

C översätt / traduku

...

ADVERB

Adverb (= omständighetsord) har ändelsen E: BELE = vackert, på ett vackert sätt; BONE = väl, på ett bra sätt.

Skillnaden mellan adjektiv och adverb är att adjektiv används för att beskriva substantiv och pronomen, medan adverb används för att beskriva andra ord (t.ex. verb, adjektiv, andra adverb) eller hela meningar: bela amikino = en vacker väninna; ŝi kantas bele = hon sjunger vackert; la kanto estas bona = sången är bra; ili kantas bone = de sjunger bra; ŝufiĉa mono = tillräckligt med pengar; ŝufiĉe bona = tillräckligt (ganska) bra. Adjektiv anger egenskaper. Adverb anger sätt, plats, tid, mängd m.m.

PREPOSITIONERNA PER OCH KUN

Både PER och KUN kan översättas med ordet "med". PER anger verktyg eller hjälpmedel (= med hjälp av, medelst). KUN anger sällskap (= tillsammans med).

Per mono mi povas esti riĉa. = Med pengar kan jag bli rik.

Mi iras kun amikino. = Jag går med en väninna.

Mi iras per aŭto kun ĉevalo. = Jag åker (med) bil med en häst. (Jag är i bilen.)

Mi iras kun aŭto per ĉevalo. = Jag "åker häst" (= rider) tillsammans med en bil. (Jag sitter på hästen.)

PREPOSITIONEN POST

POST (efter) är motsatsen till ANTAŬ (framför, före). ANTAŬ används både om plats och tid (antaŭ la tablo = framför bordet; antaŭ la laboro = före arbetet). POST används nästan bara om tid (post la laboro = efter arbetet; mi venos post tri horoj = jag kommer om tre timmar). POST kan dock användas om plats (mi iras post vi = jag går efter dig), men det är vanligare att använda MAL-ANTAŬ om plats (malantaŭ la tablo = bakom bordet; mi iras malantaŭ vi = jag går bakom dig).

POSTE betyder efteråt.

SUFFIXET -UL-

-UL- betyder "en person med en viss karakteristisk egenskap".

GRAND-UL-O = en stor person, en jätte

BEL-UL-IN-O = en vacker kvinna, en skönhet

JUN-UL-O = en yngling

MAL-JUN-UL-O = en gamling

SUFFIXET -EJ-

-EJ- betyder "en plats, ett hus eller ett rum avsett för något särskilt".

LERN-EJ-O = skola (plats för inläring)

KUIR-EJ-O = kök (plats för matlagning)

KAF-EJ-O = kafé (plats för kaffe)

SUFFIXET -EBL-

-EBL- betyder "möjlig att göras".

MANĜ-EBL-A = ätlig (som kan ätas)

KOMPREN-EBL-E = förståeligt (så att det kan förstås), naturligtvis

EBLE = möjligen, kanske

VOLITIV

I volitiv (befallningsform, imperativ, viljeform) får verben ändelsen U:
manĝu! = ät!; iru! = gå!, åk!; li lernu! = han ska lära sig!; ni iru! = kom så
går vi!; Ŝi diris, ke mi manĝu. = Hon sa, att jag skulle äta.

Det svenska hjälp verbet "ska" uttrycker oftast någon form av vilja. Då
översätts det med ändelsen U. Ibland betecknar "ska" framtid. Då översätts
det med ändelsen OS. Dvs. om "ska" kan bytas ut mot "kommer att" så
använder man OS. Annars använder man U.

I morgon ska jag arbeta (= kommer jag att arbeta). = Morgaŭ mi laboros.

Han vill, att jag ska arbeta. = Li volas, ke mi laboru.

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AŬDI	(att) höra
ĈE	hos, intill
DEVI	(att) vara tvungen, måste
EL	ur, utav (ursprung, urval m.m.)
FALI	(att) falla
FARIĜI	(att) bli
FERMI	(att) stänga
FOTO	(ett) foto
INTER	mellan, bland
KAPO	(ett) huvud
KIAM	när?
KIEN	vart?
KIOM	hur mycket? hur många?
KOLERI	(att) vara arg, vredgas
LASTA	sista
LECIONO	(en) lektion
LETERO	(ett) brev
MANO	(en) hand
METI	(att) sätta, ställa, lägga
MONTRI	(att) visa, peka ut
ONI	man (folk i allmänhet)
PARDONI	(att) förlåta
PIEDO	(en) fot
PLU	vidare, ytterligare, mer (om tid)
PORDO	(en) dörr
PRENI	(att) ta
RICEVI	(att) få, erhålla
SIA	sin, sitt
SOLA	ensam
STARI	(att) stå
TRANKVILA	lugn
TIE	där
VERA	sann, verklig

UNU	1
DU	2
TRI	3
KVAR	4
KVIN	5
SES	6
SEP	7
OK	8
NAŬ	9
DEK	10
CENT	100
MIL	1000

MIAJ LETEROJ

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. När kommer jag att se dig igen?
2. Hur länge har du lärt dig det Internationella språket? (Översätt med presens, AS-form, eftersom handlingen fortfarande pågår.)
3. Var är min nya bok med foton?
4. Vart ska du gå efter middagen (tagmanĝo)?
5. Kan man stänga dörren till rummet (rummets dörr), om det är kallt?
6. Hur länge är du arg när man tar ifrån dig mycket pengar?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

C översätt / traduku

RÄKNEORD

De grundläggande räkneorden hittar du i ordlistan till denna lektion. Lär in dem noggrant. Sedan kan du kombinera dem till vilka tal som helst mellan 1 och 999.999.

11 = dek unu

12 = dek du

20 = dudek

25 = dudek kvin

49 = kvardek naŭ

111 = cent dek unu

456 = kvarcent kvindek ses

9999 = naŭ mil naŭcent naŭdek naŭ

153.837 = cent kvindek tri mil okcent tridek sep

Tiotal och hundratal ska skrivas som ett ord (tridek, tricent). Allt annat skrivs som separata ord (dek tri, cent tri, du mil, cent mil). Tyvärr slarvas det med detta, till och med i läroböcker. Skrivsättet påverkar uttalet. Betoningen ligger på den näst sista vokalen i varje enskilt ord. Så gott som alla uttalar räkneorden rätt, fast de ofta skriver fel.

Med ändelsen A bildar man ordningstal: unua = första, dua = andra. I ordningstal kan man skriva ihop räkneorden och använda bindestreck om man vill: dek dua eller dek-dua; mil naŭcent tria eller mil-naŭcent-tria.

Addition: $8 + 3 = 11$ ok plus tri estas dek unu

Subtraktion: $15 - 6 = 9$ dek kvin minus ses estas naŭ

I bilaga A hittar du en tabell över räkneord.

RIKTNING

Grundregeln som du redan lärt dig är att om det står en preposition framför ett substantiv (eller pronomen) så ska man inte använda ändelsen N. Men ändelsen N kan också beteckna rörelseriktning. Då kan N används tillsammans med prepositioner för att skilja mellan läge och riktning.

Li iras en la ĉambro. = Han går (omkring) i rummet.

Li iras en la ĉambroN. = Han går in i rummet.

Ĝi estas sur la tablo. = Den är på bordet.

Mi metis ĝin sur la tabloN. Jag lade den på bordet.

På detta sätt används N bara tillsammans med lägesprepositioner, framför allt: EN (i), SUR (på) och SUB (under).

PRONOMENET ONI

ONI (= man) används för att tala om folk i allmänhet.

Oni mangas. = Man äter.

Oni sidas. = Man sitter.
Oni sias. = Man står.
Oni sias. = Man går.

PRONOMENET SI

SI (= sig) och SIA (= sin, sitt) används på samma sätt som på svenska för att syfta tillbaka på subjektet.

Li lavas sin. = Han tvättar sig.

Si rigardas sin. = Hon tittar på sig själv.

Si fermis sian pordon. = Hon stängde sin dörr.

PREFIXET RE-

RE- betyder "åter, tillbaka, ånyo".

RE-VIDI = återse

RE-METI = sätta tillbaka

RE-LEGI = läsa om

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AĈETI	(att) köpa
AŬSKULTI	(att) lyssna (på)
AŬTO	(en) bil
BEDAŬRI	(att) beklaga
BUROKRATO	(en) byråkrat
CERTE	säkert
ĈAR	därför att, eftersom, ty
ĈI	anger närhet, "här" (se grammatiken)
DUM	medan
EDZO	(en) make
FORGESI	(att) glömma
HELPI	(att) hjälpa
HORO	(en) timme
JAM	redan
JARO	(ett) år
KIAL	varför?
KOMENCI	(att) påbörja, börja
KOSTI	(att) kosta
MONATO	(en) månad
MULTEKOSTA	dyr
OL	än (vid jämförelse)
PLAĈI	(att) behaga
PLEJ	mest
PLENA	full, fullständig
PLI	mer
SENDI	(att) sända, skicka
SINJORO	(en) herre, herr
TEMPO	(en) tid
VENDI	(att) sälja
VETURI	(att) åka (med fordon)
VIVI	(att) leva

NOVA AŬTO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Kan du läsa lugnt medan någon sjunger glatt?
2. Vem vet när och var vi ses igen?
3. Hur mycket är klockan?
4. Har någon hjälpt dig att öppna dörren till det gamla hemmet?
5. Varför har du inte tid att lyssna på mig längre?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

...

C översätt / traduku

...

TABELLORD

I bilaga D hittar du de så kallade tabellorden. Om du noga lär dig innebörden i de olika för- och efterstavelserna som orden består av, blir det lättare att komma ihåg orden.

KI- = "vilken"

TI- = "den där"

I- = "någon"

ĈI- = "all"

NENI- = "ingen"

-O = (obestämd) sak, "ting"

-U = individ, person, bestämd sak

-A = egenskap, -slags

-EL = sätt, grad

-E = plats, "-stans"

-AM = tid

-OM = mängd

-AL = orsak

-ES = ägare, -s

EXEMPEL PÅ SAMMANSÄTTNINGAR

I- + -O IO = någonting

NENI- + -E NENIE = någonstans

NENI- + -AM NENIAM = aldrig

ĈI- + -EL ĈIEL = på alla sätt

TI- + -AL TIAL = därför

U-orden och A-orden kan få ändelserna J och N.

O-orden kan få ändelsen N, men normalt inte J. a a

E-orden kan få ändelsen N. De anger då riktning. KIEN = vart, TIEN = dit, IEN = någonvart, ĈIEN = åt alla håll, NENIEN = ingenvart.

KLOCKSLAG

För att ange olika klockslag använder man ordningstal.

la tria (horo) = klockan tre ("den tredje timmen")
la dek-unua (horo) = klockan tolv ("den tolfte timmen")

Av ordet KIOM (= hur mycket) kan man bilda ordet KIOMA (= vilken i ordningen). KIOMA används främst för att fråga om klockan: Kioma horo estas? = Hur mycket är klockan? ("Vilken timme i ordningen är det?")

KOMPARATION

För komparation (jämförelse) använder man orden PLI = mer, PLEJ = mest, OL = än, och EL = utav.

BONA PLI BONA PLEJ BONA

bra bättre bäst

FORTA PLI FORTA PLEJ FORTA

stark starkare starkast

pli bona ol vi = bättre än du

la plej bona el ĉiuj = den bäste av alla

Li kantas plej bone. = Han sjunger bäst.

DUM

DUM är både konjunktion (inleder bisatser, = medan) och preposition (står framför substantiv, = under).

Ŝi sidas dum li legas. = Hon sitter medan han läser.

Li sidas dum la mango. = Han sitter under måltiden.

ĈI

Ordet ĈI anger närhet. Det används tillsammans med de tabellord som börjar på TI-.

TIU = den där TIU ĈI eller ĈI TIU = den här

TIA = sån där TIA ĈI eller ĈI TIA = sån här

TIE = där TIE ĈI eller ĈI TIE = här

SUFFIXET -IND-

-IND- betyder "värd att göras".

LEG-IND-A = läsvärd

BEDAŬR-IND-A = beklagansvärd

BEDAŬR-IND-E = beklagansvärt, tyvärr

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

ALTA	hög
BEZONI	(att) behöva
DEZIRI	(att) önska
DOKTORO	(en) doktor
ESPERI	(att) hoppas
FAMILIO	(en) familj
FARTI	(att) må, känna sig
FALIGI	(att) välla, knuffa omkull
FOJO	(en) gång, (ett) tillfälle
HIERAŬ	igår
HODIAŬ	idag
INFANO	(ett) barn
JE	obestämd preposition (se grammatiken)
KARA	kär, älskad
LANDO	(ett) land
LOGI	(att) bo
MATENO	(en) morgon
MOKI	(att) häna
MORGAŬ	imorgon
NECESA	nödvändig
PENSI	(att) tänka, tycka
PETI	(att) be (om något)
POR	för
PROKSIME	nära
RESTI	(att) stanna kvar, förbli
RIMARKI	(att) märka, observera
SANA	frisk
SEMAJNO	(en) vecka
SUB	under
TEO	te
TERURA	hemsk
TUTA	hel
UTILA	nyttig
VESPERO	(en) kväll
VESTI	(att) klä
VOKI	(att) kalla, ropa
ZORGI (PRI)	(att) bry sig (om)

MAJA

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Önskar du att jag ska visa dig den nyaste boken om barnsjukdomar idag?
2. Vad önskar du till frukost imorgon?
3. Vet du när Marko kommer klockan fem eller klockan åtta?
4. När märkte du att hela familjen kallar mig "den gode"?
5. Var den lilla boken som (= vilken) jag skickade dig i förrgår (= antaŭhierau) till nytta för dig?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

C översätt / traduku

U-FORM I BISATSER

I bisatser måste man använda u-ändelse på verbet, om huvudsatsen anger vilja, önskan eller nödvändighet att bisatsen ska ske.

Mi deziras, ke vi lernu. = Jag önskar, att du lär dig. La patro volas, ke mi iru. = Far vill, att jag åker. Estas necese, ke vi aŭskultu. = Det är nödvändigt, att du lyssnar.

PREPOSITIONEN JE

JE är en preposition utan fast betydelse. Den kan användas i vissa abstrakta fall när det inte finns någon annan preposition som passar. Framför allt används JE för att ange klockslag.

Vid vilket klockslag kommer du? = Je kloma horo vi venos? Jag kommer klockan åtta. = Mi venos je la oka (horo).

till min glädje = je mia ĝojo

på hans bekostnad = je lia kosto

skål! = je via sano! ("vid din hälsa!")

SUFFIXET -ET-

-ET- anger förminskning, försvagning av ordets betydelse.

LIBR-ET-O = (en) liten bok, (ett) häfte

BEL-ET-A = snygg, något vacker

VARM-ET-A = ljum

SUFFIXET -EG-

-EG- anger förstärkning, förstoring av ordets betydelse.

VARM-EG-A = het

BEL-EG-A = underskön

BON-EG-A = utmärkt

HOM-EG-O = jättemänniska

SUFFIXET -IĜ-

-IĜ- betyder "att bli, att komma i ett nytt tillstånd, att bli utsatt för en handling". Ibland motsvarar -IĜ- "sig" eller s-form på svenska.

BEL-IĜ-I = (att) bli vacker

TRANKVIL-IĜ-I = (att) bli lugn, (att) lugna ned sig

RULI = (att) rulla något; RUL-IG-I = att rulla, att bli rullad

INTERESI = intressera; INTERES-IG-I = intressera sig

KUN-IG-I = samlas

10. *Infinitiv* (verbform som inte har någon bestämd person och som inte är förbundet med ett annat verb).
Infinitiv kan vara *aktiv* eller *passiv*.
Aktiv infinitiv används för att uttrycka en handling som utförs av subjektet.
Passiv infinitiv används för att uttrycka en handling som utförs på subjektet.

Infinitiv kan också vara *personliga* eller *opersonliga*.
Personliga infinitiv används för att uttrycka en handling som utförs av en specifik person.
Opersonliga infinitiv används för att uttrycka en handling som utförs av någon eller något.
Infinitiv kan också vara *reglerade* eller *oberoende*.
Reglerade infinitiv används för att uttrycka en handling som är reglerad av ett annat verb.
Oberoende infinitiv används för att uttrycka en handling som inte är reglerad av ett annat verb.

11. *Verbform* (verbform som har en bestämd person och som är förbundet med ett annat verb).
Verbform kan vara *aktiv* eller *passiv*.
Aktiv verbform används för att uttrycka en handling som utförs av subjektet.

Passiv verbform används för att uttrycka en handling som utförs på subjektet.
Verbform kan också vara *personliga* eller *opersonliga*.
Personliga verbform används för att uttrycka en handling som utförs av en specifik person.
Opersonliga verbform används för att uttrycka en handling som utförs av någon eller något.
Verbform kan också vara *reglerade* eller *oberoende*.
Reglerade verbform används för att uttrycka en handling som är reglerad av ett annat verb.
Oberoende verbform används för att uttrycka en handling som inte är reglerad av ett annat verb.

12. *Verbform* (verbform som har en bestämd person och som är förbundet med ett annat verb).
Verbform kan vara *aktiv* eller *passiv*.
Aktiv verbform används för att uttrycka en handling som utförs av subjektet.

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AKVO	vatten
ATENDI	(att) vänta
BALDAŬ	snart
DIABLO	(en) djävul
DIMANĈO	(en) söndag
DORMI	(att) sova
EĈ	till och med, ens
FERMITA	stängd
FOR	bort, borta
FRUE	tidigt
ĜIS	ända till
KNABO	(en) pojke
KRII	(att) skrika, ropa
KURI	(att) springa
LASI	(att) lämna, släppa, låta
LAŬ	enligt, längs
NEK... NEK	varken... eller
MEM	själv
MEMORI	(att) minnas
NOKTO	(en) natt
POŬTO	post
RIDI	(att) skratta
SAĜA	vis, klok
SALTI	(att) hoppa
SUBITE	plötsligt
SUNO	(en) sol

ĈIAM MALFRUE

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Kommer den nya posten på er gata, som ni har väntat på i mer än två år, snart att öppnas?
2. Önskar du att visar dig mitt käraste foto?
3. Var har ni köpt de här kläderna?
4. Vart ska du åka på söndag om det blir en solig dag?
5. Är din bror ledsen eller arg? På hela dagen har han varken skrattat eller sjungit med oss.
6. Var lämnade du vattnet som du själv hämtat?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

...

C översätt / traduku

...

D ARTIGHETSFRASER

bonan tagon = goddag

bonan matenon = god morgon

bonan nokton = god natt

bonan vesperon = god afton

saluton = hej

ĝis (la) revido = på återseende

ĝis (la) = hej då

dankon = tack

nedankinde = ingen orsak

mi petas = jag ber, är ni snäll

pardonu = förlåt, ursäkta

bonvolu = var snäll och...

bonan apetiton = smaklig måltid

GRAMMATIK

GRAMATIKO

MEM

MEM betyder "själv". På svenska använder vi ibland "själv" när vi menar "ensam". På esperanto måste man skilja mellan MEM (= själv) och SOLA (= ensam).

Mi manĝis sola. = Jag åt ensam. (Det var ingen annan människa där.)
Mi manĝis mem. = Jag åt själv. (Ingen hjälpte mig.)

PÅ ÅTERSEENDE

Frasen "på återseende" finns i flera varianter.

Ĝis la revido! = På återseende! I och med att man säger LA så antyder man att det är säkert att man kommer att ses igen.

Ĝis revido! = På återseende. Utan LA antyder man att man inte är säker på att det blir något återseende.

Ĝis la! / Ĝis! = Hej då! Mera informella former.

PREFIXET EK-

EK- anger att en handling börjar, ofta med nyansen "plötsligt", eller att en handling är mycket kortvarig.

EK-PAROLI = börja tala, sätta igång att tala

EK-SIDI = sätta sig ned

EK-RIDI = skratta till

SUFFIXET -AĴ-

-AĴ- betyder "en (konkret) sak, ett ämne, en maträtt".

MANĜ-AĴ-O = mat

TRINK-AĴ-O = dryck

BEL-AĴ-O = någonting vackert

SEND-AĴ-O = (en) försändelse

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AGI	(att) handla, agera
APERI	(att) framträda, dyka upp
BESTO	(ett) djur
DA	utav (anger mängd, se grammatiken)
DECIDI	(att) bestämma
DOLORO	(en) smärta
GLASO	(ett) dricksglas
HOMO	(en) människa
KELKAJ	några (stycken)
KLUBO	klubb
KONTRAŬ	mot, emot
KVANKAM	fastän
LUDI	(att) leka, spela
MORTI	(att) dö
NOTO	anteckning, betyg
OFTI	ofta
ORDO	ordning
PLORI	(att) gråta
POLICO	polis(makten)
PRO	på grund av
PURA	ren
RAPORTI	(att) rapportera
SENTI	(att) känna
SOVAĜA	vild (ej tam)
SPORTO	sport, idrott
SUPER	över
TENI	(att) hålla
TAMEN	ändå
TIMI	(att) frukta, vara rädd
TRANS	på andra sidan av, bortom
TUJ	genast, omedelbart
VINO	vin
VORTO	(ett) ord

MALBELA TAGO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj
respondu

1. Vem ska göra rent i köket efter
middagen?
2. Vad önskar du att dricka: te, lite
kaffe, ett glas vatten, eller
ingenting?
3. Varför bestämde du så plötsligt att
renovera ditt lilla rum, och att
köpa några böcker?
4. Var (= vart) har du ställt de rena
vinglasen?
5. Mot vem spelade din idrottsklubb
för två veckor sedan? ("för...
sedan" = antaŭ...)
6. Ser du ofta polismannen som bor i
bostaden ovanför dig?

B fyll i meningarna / kompletigu la
frazojn

...

C översätt / traduku

...

DA

Prepositionen DA (= utav, med) används mellan mängduttryck och det som mängden består av.

glaso da akvo = ett glas vatten

Ordet GLASO anger här hur mycket vatten det är.

kiom da homoj? = hur mycket människor?

Ordet KIOM frågar efter mängden eller antalet.

sufiĉe da mono = tillräckligt med pengar

Ordet SUFIĈE anger mängden pengar. Man kan också säga "sufiĉa mono":

Om det inte handlar om mängd, utan om t.ex. sort, slag eller något annat, så måste man använda någon annan preposition, t.ex. DE. Om det som kommer efter mängduttrycket inte är ett ämne eller något obestämt, ska man heller inte använda DA.

glaso de akvo = ett vattenglas, ett glas för vatten

Ordet GLASO anger här inte mängd utan vilken typ av föremål det är.

Kiom de la akvo vi volas? = Hur mycket av vattnet vill du ha? Det är här inte fråga om ämnet vatten i allmänhet, utan om en bestämd samling vatten (LA a akvo).

SUFFIXET -IG-

-IG- betyder "att göra, förvandla, förmå". Det anger att man förändrar eller påverkar något.

BEL-IG-I = (att) göra vacker, försköna

MALBON-IG-I = (att) göra dålig, försämra

MALPLEN-IG-I = (att) göra tom, tömma

SUFFIXET -AĈ-

-AĈ- betyder "usel, av dålig kvalitet".

KNAB-AĈ-O = (en) pojkusling

PAROL-AĈ-I = pladdra

ANTECKNINGAR

NOTOJ

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

ALMENAŬ	atminstone
ATENTI	(att) uppmärksamma, se upp
ĈIRKAŬ	omkring, runt, cirka
DIVERSAJ	olika, diverse
DO	då, alltså
DOMO	(ett) hus
EKSTER	utanför
FELIĈA	lycklig
IDEO	(en) idé
KLARA	klar, tydlig
KREDI	(att) tro
KVAZAŬ	liksom, som om
LIBERA	fri, ledig
MANIERO	(ett) sätt
MANKI	(att) saknas, fattas
MONDO	(en) värld
ONKLO	(en) farbror, morbror
PLANO	(en) plan
RAKONTI	(att) berätta
RAJTI	(att) få, har rätt (till något)
SAMA	samma, likadan
SEKRETO	(en) hemlighet
ŜAJNI	(att) förefalla, tyckas
URBO	(en) stad
VAGONO	(en) järnvägsvagn
VOJO	(en) väg
VOJAĜI	(att) resa

PLANOJ PRI VETURADO

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj respondu

1. Vad skulle glädja dina föräldrar mest?
2. Skulle du åtminstone vilja åka med mig till stan efter studierna (= lernado)?
3. Vart skulle du önska att resa om du hade tillräckligt med tid och pengar?
4. Planerar ni att resa till Paris med tåg? Tror ni inte (= a aförefaller det er inte), att det är bättre att åka tåg?
5. Varför förklarar olika människor samma idéer på olika sätt?

B fyll i meningarna / kompletigu la frazojn

...

C översätt / traduku

...

KONDITIONALIS

I konditionalis får verben ändelsen US. US-form används om tänkta (fantiserade) handlingar, och om handlingar som är beroende av ett villkor för att förverkligas. US motsvaras på svenska ofta av hjälp verbet "skulle".

Se mi havus tempon, mi restus pli longe. = Om jag hade tid, skulle jag stanna längre.

Ho, se mi nur estus riĉa! = Åh, om jag ändå vore rik!

KVAZAŬ

KVAZAŬ anger skenbar likhet. KVAZAŬ är både preposition (står framför ett substantiv eller ett pronomen, = liksom) och konjunktion (står framför en bisats, = som om). När KVAZAŬ står framför en bisats måste man normalt ha US-form i bisatsen.

Vi sidas kvazaŭ riĉulo. = Du sitter (lik)som en rikeman.

Vi sidas, kvazaŭ vi estus riĉulo. = Du sitter, som om du vore en rikeman.

SUFFIXET -AD-

-AD- betyder "(varaktig eller upprepad) handling".

STUD-AD-O = (långvariga) studier

LOG-AD-O = (varaktigt) boende

SALT-AD-I = hålla på att hoppa

PAROL-AD-I = tala länge

SUFFIXET -AR-

-AR- betyder "en samling av likartade föremål".

VORT-AR-O = ordbok, ordlista ("samling av ord")

ARB-AR-O = skog ("samling av träd")

VAGON-AR-O = tåg

SUFFIXET -UM-

-UM- är ett suffix utan bestämd betydelse. Det används för att bilda diverse ord som man måste lära in separat. Det finns dock alltid någon anknytning till ordstammen. Man bör vara försiktig med att bilda nya ord med -UM-.

PLEN-UM-I = uppfylla, fullgöra

PROKSIM-UM-E = ungefär

SUN-UM-I = sola

MALVARM-UM-O = förkylning

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

ANSTATAŬ	i stället för
AĜO	(en) ålder
ĈEFO	chef, överhuvud
DAŬRI	(att) fortgå, pågå, vara
DIKA	tjock
DOLĈA	söt
EKSKURSO	(en) utflykt
EKZEMPLO	(ett) exempel
INTERESA	intressant
ĴETI	(att) kasta
LAKTO	mjölk
NASKI	(att) föda (barn)
OPINII	(att) anse
PARTO	(en) del
PROPONI	(att) föreslå
PASI	(att) passera
REALA	verklig
RILATO	(ett) förhållande, (en) relation
SEKVI	(att) följa
SILENTO	(en) tystnad
SIMPLA	enkel, okomplicerad
SUKCESI	(att) lyckas
ŜANĜI	(att) ändra, byta, växla
TELEFONO	(en) telefon
TRO	alltför (mycket)
TROVI	(att) finna, hitta
UNIVERSALA	allmän
UZI	(att) använda
VIZITI	(att) besöka

FAMILIANOJ KUNVENAS

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

A översätt och svara / traduku kaj
respondu

1. Gör vänskapen dig lyckligare än kärleken?
2. Hur ofta skriver du brev till dina väninnor i Italien (= Italujo) och Etiopien (= Etiopujo)?

SUFFIXET -AN-

-AN- betyder "medlem, anhängare, invånare".

AFRIK-AN-O = (en) afrikan

KLUB-AN-O = (en) klubbmedlem

SAM-LAND-AN-O = (en) landsman

SAM-IDE-AN-O = (en) likasinnad

SUFFIXET -EC-

-EC- betyder "egenskap" och motsvarar bl.a. "-het" på svenska.

BEL-EC-O = skönhet

VARM-EC-O = värme

SIMPL-EC-O = enkelhet

SUFFIXET -UJ-

-UJ- har tre betydelser: "behållare", "land" (efter namn på ett folk) och "fruktträd/buske" (efter namn på en frukt).

MANGO = mat

MANG-UJ-O = matkärl

CINDRO = aska

CINDR-UJ-O = askkopp

FRANCO = fransman

FRANC-UJ-O = Frankrike

JAPANO = japan

JAPAN-UJ-O = Japan

SVEDO = en svensk

SVEDUJO = Sverige

POMO = äpple

POM-UJ-O = äppelträd

Observera att inte alla landsnamn bildas med -UJ-. De flesta har egna namn utan suffix (t.ex. Kanado, Nederlando, Filipnoj). Dessutom används ofta suffixet -I- istället för -UJ- i landsnamn.

ANTECKNINGAR

NOTOJ

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

ARANĜI	(att) arrangera, ordna
AMASO	(en) mängd, hög hop
DOĜO	doge (hög ämbetsman i Venedig)
ESTRO	(en) ledare
EKZISTI	(att) existera, finnas
ELEKTI	(att) välja
FLANKO	(en) sida
GONDOLO	(en) gondol
ĜUSTA	rätt, riktig
HALTI	(att) stanna (upp)
GRAVA	viktig
KOLORO	(en) färg
KONI	(att) känna (till)
KONSENTI	(att) instämma, samtycka
LAŬTA	högljudd
LUMO	(ett) ljus
MARO	(ett) hav
MEZO	(en) mitt(punkt)
MILITO	(ett) krig
MOVI	(att) (för)flytta
PAGI	(att) betala
PANO	(ett) bröd
PLACO	(ett) torg
PRESKAŬ	nästan
PROKSIMUME	ungefär
PUBLIKO	(en) publik
PUNKTO	(en) punkt
SATA	mätt
ŜIPO	(en) båt, (ett) fartyg
VEKI	(att) väcka
VENECIO	Venedig

LA SENTIMULO

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

C översätt / traduku

SUFFIXET -ER-

-ER- betyder "beståndsdel av en helhet".

AKV-ER-O = vattendroppe

MON-ER-O = mynt (sedel = monbileto)

SUFFIXET -IL-

-IL- betyder "verktyg, hjälpmedel".

MANG-IL-O = bestick

SKRIB-IL-O = skrivdon

LUD-IL-O = leksak

MONTR-IL-O = visare

NYA ORD / NOVAJ VORTOJ

AJN	som helst (se grammatiken)
AGRABLA	trevlig, angenäm
AKCEPTI	(att) mottaga, antaga, acceptera
AMBAŬ	båda, bägge
APUD	bredvid
APARTE	avskilt, separat
ARBO	(ett) träd
ASPEKTI	(att) se ut (ha utseende)
AŬTORITATO	auktoritet, myndighet
BIENO	(en) (lant)egendom, gård
BRUO	(ett) buller
BRANĈO	(en) gren
BUŜO	(en) mun
DIREKTO	(en) riktning
DUBI	(att) tvivla
FAKTE	verkligen, faktiskt
FAKTO	(ett) faktum
FORMO	(en) form
FUŜI	(att) förfuska, slarva
GRAFO	(en) greve
ĜENERALE	i allmänhet, generellt
ĜENI	(att) störa, besvära
INDUSTRIO	(en) industri
INVITI	(att) inbjuda
JU... DES	ju... desto (se grammatiken)
KAMPO	(ett) fält, (en) mark
KAPABLA	i stånd att, duglig
KAPTI	(att) fånga
KASTELO	(ett) slott
KAVO	(en) håla, hållighet
KONTENTA	nöjd
KORO	(ett) hjärta
KORPO	(en) kropp
KROM	förutom, utom
LAMPO	(en) lampa
LARĜA	bred
MIRI	(att) förundras, förvånas
MOMENTO	(ett) ögonblick
MONTO	(ett) berg
NATURO	natur
NOMBRO	(ett) antal
ODORO	(en) lukt
ORELO	(ett) öra
PACO	fred, frid
PAŜI	(att) kliva, gå
PERDI	(att) mista, tappa, förlora
PERSONO	(en) person

PEZA	tung
PRETA	färdig, redo
PREZENTI	(att) presentera
PROMENI	(att) promenera
PROVI	(att) prova, pröva
REKTA	rak, direkt
RENKONTI	(att) möta, träffa
RESPEKTI	(att) respektera, högakta
ROLO	(en) roll
SEKA	torr
SIMILA	lik, liknande
SITUACIO	(en) situation, belägenhet
SONO	(ett) ljud
S-RO	förkortning av SINJORO
SUPRO	(en) topp, överdel
TERORISTO	(en) terrorist
TIRI	(att) dra
TONO	(en) ton
TUŜI	(att) vidröra, beröra
VIRO	(en) man

NOKTA PROMENO

...

ÖVNINGAR

EKZERCOJ

C översätt / traduku

...

JU... DES

Uttrycket JU... DES används precis som på svenska.

ju pli longe des pli bone = ju längre desto bättre

Märk att vi på svenska ibland säger JU... JU ("ju längre ju bättre"). På esperanto måste man alltid säga JU... DES.

AJN

AJN betyder "som helst" och används efter olika tabellord för att ange obestämdhet: IO AJN = vad som helst; ĈIU AJN = vem som helst; KIOM AJN = hur mycket som helst. Skillnaden mellan de olika förstavelserna i tabellorden minskar när man använder AJN. IO AJN, ĈIO AJN och KIO AJN blir nästan likabetydande.

PREFIXET DIS-

DIS- betyder "isär, itu, åt olika håll".

DIS-ĴETI = kasta omkring

DIS-METI = ta isär

DIS-IRI = skiljas åt, gå åt olika håll

SUFFIXET -ON-

-ON- betyder "bräddel" och används efter räkneord.

DU-ON-O = (en) halva; DU-ON-A = halv; TRI-ON-O = (en) tredjedel; DEK-ON-O = (en) tiondel.

sånger

kantoj

sång efter andra lektionen

2

kanto post la dua leclono

NE MONO SED AMO

...

sång efter fjärde lektionen

4

kanto post la kvara leclono

SENLABORULO

...

sång efter sjätte lektionen

6

kanto post la sesa leclono

NUN ESTAS TEMPO AMI

...

A

YTTERLIGARE ORD OCH UTTRYCK

Aldonaj vortoj kaj esprimoj

AERO	luft
AMATO	(en) älskad, älskling
ARTO	(en) konst
ATINGI	(att) nå, uppnå
BATALI	(att) kämpa, strida
BILDO	(en) bild
BILETO	(en) biljett, sedel
BIRDO	(en) fågel
BOTELO	(en) flaska
BRILI	(att) skina, glänsa
CELO	(ett) (ända)mål, syfte
ĈARMA	förtjusande, charmerande
ĈEVALO	(en) häst
DANĜERA	farlig
DEĴORI	(att) tjänstgöra
DEKSTRE	till höger
DENTO	(en) tand
DIFINI	(att) fastställa, definiera
DIFINITA	bestämd, fastställd
DIRITE	sagt
EKZEMPLERO	(ett) exemplar
ERARI	(att) ta miste, göra fel
ESTONTA	framtida
EVOLUO	(en) utveckling
FAJRO	(en) eld
FAKO	(ett) fack, (en) avdelning
FENESTRO	(ett) fönster
FILO	(en) son
FLORO	(en) blomma
FLUGI	(att) flyga
FRAŬLO	(en) ungkarl
FREMDA	främmande
FUNKCII	(att) fungera, vara i gång
GAJNI	(att) vinna
GAZETO	(en) tidning
GRATULI	(att) gratulera
GRUPO	(en) grupp
GVIDI	(att) (väg)leda
ĜARDENO	(en) trädgård
HISTORIO	(en) historia
HUNDO	(en) hund
IMAGI	(att) föreställa sig, tänka sig
INFORMI	(att) underrätta, meddela
INTERNA	inre, invändig
JUGOSLAVIO	Jugoslavien
JUGOSLAVO	Jugoslav

KALKULI	(att) räkna
KOLEKTI	(att) samla
KOMERCI	(att) bedriva handel
KOMISIONO	(en) kommission
KONDUKI	(att) föra, leda
KONGRESO	(en) kongress
KONSILI	(att) råda, tillråda
KONSISTI (EL)	(att) bestå (av)
KONSTRUI	(att) bygga, konstruera
KOVRI	(att) täcka
KRESKI	(att) växa
KULTURO	kultur
KURAĜA	modig
KUŜI	(att) ligga
LAVI	(att) tvätta
LACA	trött
LIGI	(att) binda
MINUTO	(en) minut
NACIO	(en) nation
NAĜI	(att) simma, bada
NEĜO	snö
NEPRE	ovillkorligen, absolut
NUMERO	(ett) nummer
ORGANIZI	(att) organisera
PASINTA	förfluten
PECO	(en) bit, (ett) stycke
PENDI	(att) hänga (sväva)
PERFEKTA	perfekt
PERMESI	(att) tillåta
PLENDI	(att) klaga
PLUVI	(att) regna
POPOLO	(ett) folk
PRAVI	(att) ha rätt (åsikt)
PRECIPE	i synnerhet, särskilt
PRELEGO	(ett) föredrag
PREZIDANTO	(en) ordförande
PREZO	(ett) pris (kostnad)
PROBLEMO	(ett) problem
PRODUKTI	(att) producera, framställa
PROFUNDA	djup
PROPRA	egen
REKOMENDI	(att) rekommendera, förorda
RIPOZI	(att) vila sig
RIVERO	(en) flod
ROMPI	(att) bryta, bräcka

SALONO	(en) salong, sal
SCIENCO	(en) vetenskap
SEKVANTA	följande
SERVI	(att) tjäna, servera
SIGNIFI	(att) betyda
SKRIBITA	skriven, skrivet
SPECO	(ett) slag, (en) sort, art
SPERTA	erfaren
STATO	(ett) tillstånd, skick
SUKERO	socker
SUPOZI	(att) förmoda, antaga
ŜIRI	(att) riva sönder, slita sönder
ŜTONO	(en) sten
TASKO	(en) uppgift, läxa
TEATRO	teater
TELERO	(en) tallrik
TERO	jord
TRAKTI	(att) behandla
TURNI	(att) vända, vrida
VALORA	värdefull
VENTO	(en) vind (bläst)
VENONTA	nästa, kommande
VERKI	(att) författa, skriva, komponera

VIKTIGARE UTTRYCK

pli gravaj esprimoj

ĉu ne = eller hur

iom post iom = lite i taget

pli-malpli = mer eller mindre

memkompreneble = självklart

temas pri = (det) handlar om

iomete = lite grann

rilate al = i förhållande till

ni diru = låt (oss) säga

verŝajne = troligen

eble = kanske

FÄRGER

koloroj

blanka = vit

nigra = svart

ruĝa = röd

flava = gul

verda = grön

blua = blå

TAL

nombroj

1 = unu

2 = du

3 = tri

4 = kvar

5 = kvin

6 = ses

7 = sep

8 = ok

9 = naŭ

10 = dek

11 = dek unu

12 = dek du

13 = dek tri

14 = dek kvar

15 = dek kvin

16 = dek ses

17 = dek sep

18 = dek ok

19 = dek naŭ

20 = dudek

30 = tridek

40 = kvardek

100 = cent

200 = ducent

300 = tricent

1.000 = mil

2.000 = du mil

1.000.000 = miliono

VECKODAGAR

tagoj en la semajno

lundo = måndag

mardo = tisdag

merkredo = onsdag

ĵaŭdo = torsdag

vendredo = fredag

sabato = lördag

dimanĉo = söndag

MĀNADER

monatoj

Januaro = januaro

Februaro = februaro

Marto = marto

Aprilo = aprilo

Majo = majo

Junio = junio

Julio = julio

Aŭgusto = aŭgusto

Septembro = septembro

Oktobero = oktober

Novembro = novembro

Decembro = decembro

ĀRSTIDER

jarsezonoj

printempo = verno

somero = somaro

aŭtuno = ĥoŝto

vintro = vintro

B

DE VANLIGASTE PREPOSITIONERNA

La plej oftaj prepozicioj

AL	till, åt
ANTAŬ	framför, före
APUD	bredvid
ĈE	hos, intill
DA	utav, med (mängd)
DE	från, av
EL	ut ur, utav (ursprung, urval m.m.)
EN	i
ĜIS	ända till
INTER	mellan, bland
JE	obestämd preposition
KONTRAŬ	mot, emot
KROM	förutom, utom
KUN	(tillsammans) med
LAŬ	enligt, längs
PER	med (hjälp av), medelst
POR	för
POST	efter
PRI	om, angående
PRO	på grund av
SEN	utan
SUB	under
SUPER	över, ovanför
SUR	på
TRA	genom
TRANS	på andra sidan av, bortom

DE VANLIGASTE KONJUNKTIONERNA la plej oftaj konjunkcioj kaj subjunkcioj

AŬ	eller
ĈAR	därför att, eftersom
ĈU	om, huruvida (anger fråga)
DUM	medan, under
KAJ	och
KE	att
KVANKAM	fastän
KVAZAŬ	som om, liksom
NEK... NEK	varken... eller
SE	om, ifall (anger villkor)
SED	men

SAMMANFATTNING AV AFFIXEN

Trarigardo de la afiksoj

PREFIX

DIS-	isär, itu, åt olika håll: disiri = skiljas åt
EK-	börja, plötsligt, kortvarigt: ekiri = ge sig iväg, ekvidi = få syn på
FOR-	bort, iväg: foriri = gå iväg, forĵeti = kasta bort
GE-	bägge könen: gepatroj = föräldrar
MAL-	motsatsen: malbela = ful
RE-	åter, tillbaka, ånyo: residi = sätta sig på nytt, redoni = ge tillbaka

SUFFIX

-AĈ-	usel, dålig kvalitet: ĉevalaĉo = hästkrake, parolaĉi = pladdra
-AD-	(upprepad, varaktig) handling: loĝado = (varaktigt) boende; saltadi = hålla på att hoppa, vizitadi = frekventera
-AĴ-	(konkret) sak, ämne, maträtt: novaĵo = nyhet, bovaĵo = nötkött
-AN-	medlem, anhängare, invånare: klubano = klubbmedlem
-AR-	samling: arbaro = skog, vortaro = ordbok, ordlista
-EBL-	möjlig att göras: manĝebla = ätlig, videbla = synlig
-EC-	egenskap: beleco = skönhet
-EG-	förstärkning, förstoring: belega = underskön, bonega = utmärkt
-EJ-	plats, lokal: lernejo = skola, kuirejo = kök
-ESTR-	ledare: ŝipestro = kapten (på båt)
-ET-	försvagning, förminskning: hundeto = liten hund, rivereto = bäck
-IG-	göra, förvandla, förmå: beligi = försköna
-IĜ-	bli: beliĝi = bli vacker, nomiĝi = kallas, heta
-IL-	verktyg, medel: veturilo = fordon, ludilo = leksak
-IN-	kvinna, hona: knabino = flicka, sinjorino = fru, dam, hundino = tik
-IND-	värd att göras: leginda = läsvärd
-IST-	en som ofta sysslar med något, yrkesman: poŝtisto = posttjänsteman, komunisto = kommunist
-ON-	bråkdelen: duono = halva, kvarono = fjärdedel
-UJ-	behållare, land, träd/buske: cindrujo = askfat, Anglujo = England, pomujo = äppelträd
-UL-	person med en viss egenskap: junulo = yngling, grandulo = jätte
-UM-	obestämt suffix: sunumi = (att) sola

TABELLORDEN

Tabelo de korelativoj

	frågeord	utpekande	någon	all	ingen
INDIVID	kiu vilken, vem, som	tiu den där, det där	iu någon, något	ĉiu varje	neniu ingen, inget
SAK	kio vad, som	tio det där	io någonting	ĉio allting	nenio ingenting
PLATS	kie var	tie där	ie någonstans	ĉie överallt	nenie ingenstans
TID	kiam när	tiam då	iam någon gång, en gång	ĉiam alltid	neniam aldrig
EGENSKAP	kia hurdan	tia sådan, sådant	ia något slags	ĉia allt slags	nenia inget slags
SÄTT, GRAD	kial hur, såsom	tial så, på så sätt	ial på något sätt	ĉial på alla sätt	nenial på inget sätt
MÄNGD	kiom hur mycket, hur många	tio så mycket, så många	iom något, lite, en smula	ĉiom alltsammans	neniom ingenting alls
ORSAK	kial varför	tial därför	ial av någon anledning	ĉial av alla skäl	nenial av ingen orsak
ÄGARE	kies vilkens, vems, vars	ties dess, deras	ies någons, någras	ĉies allas	nenies ingens, ingas

E

PARTICIP

Participoj

Particip är speciella ändelser som man använder för att uttrycka handlingar på ett mycket detaljerat sätt. Trots att esperanto är ett mycket enkelt språk, så kan det vid behov uttrycka mycket komplicerade tidsförhållanden tack vare sina particip.

1. AKTIVA PARTICIP

Aktiva particip framställer handlingen som en egenskap hos den som utför den.

-ANT- = pågående handling:

LABOR-ANT-A HOMO = en arbetande människa, en människa som håller på att arbeta

PAROL-ANT-A KNABINO = en talande flicka, en flicka som håller på att tala

-INT- = avslutad handling:

LABOR-INT-A HOMO = en människa som har arbetat

PAROL-INT-A KNABINO = en flicka som har talat

-ONT- = förestående, ännu ej påbörjad handling

LABOR-ONT-A HOMO = en människa som (strax) kommer att arbeta

PAROL-ONT-A KNABINO = en flicka som (strax) kommer att tala

Eftersom svenskan inte har lika många particip som esperanto, måste man vid översättning ofta skriva om participen med flera ord (som har arbetat, som kommer att tala, osv.).

Med hjälpverbet ESTI (= att vara) och dessa tre particip kan man bilda många olika s.k. sammansatta verbformer. Normalt klarar man sig med enkla verbformer, men i speciella fall kan de sammansatta behövas.

Mi estAs legAnta la libron.	= Jag håller på att läsa boken. (Jag "är läsande" boken.)
Mi estAs legInta la libron.	= Jag har läst boken.
Mi estAs legOnta la libron.	= Jag ska (strax) läsa boken.
Mi estIs legAnta la libron.	= Jag höll på att läsa boken. (Jag "var läsande" boken.)
Mi estIs legInta la libron.	= Jag hade (tidigare) läst boken.
Mi estIs legOnta la libron.	= Jag skulle läsa boken. Jag stod i begrepp att läsa boken.
Mi estOs legAnta la libron.	= Jag kommer att hålla på att läsa boken. (Jag kommer att "vara läsande" boken.)
Mi estOs legInta la libron.	= Jag kommer att ha läst boken.
Mi estOs legOnta la libron.	= Jag kommer att stå i begrepp att läsa boken.

2. PASSIVA PARTICIP

Passiva particip framställer handlingen som en egenskap hos den som utsätts för den.

-AT- = pågående handling:

LEG-AT-A LIBRO = en bok som man håller på att läsa
Det är inte boken som läser, utan någon håller på att läsa den.

-IT- = avslutad handling:

LEG-IT-A LIBRO = en (redan) läst bok
Någon har redan läst boken.

-OT- = förestående, ännu ej påbörjad handling:

LEG-OT-A LIBRO = en bok som (strax) kommer att läsas
Någon står i begrepp att läsa boken.

På samma sätt som med aktiva particip kan man använda hjälp verbet ESTI för att bilda olika sammansatta verbformer. De sammansatta passiva formerna är vanligare än de aktiva. Dem använder man för att bilda s.k. passiva meningar.

La libro estAs legAta.	= Boken håller på att läsas.
La libro estAs legIta.	= Boken har (redan) lästs.
La libro estAs legOta.	= Boken ska (strax) läsas.
La libro estIs legAta.	= Boken höll på att läsas.
La libro estIs legIta.	= Boken lästes färdig. Boken hade (redan tidigare) lästs.
La libro estIs legOta.	= Boken skulle (strax) läsas.
La libro estOs legAta.	= Boken kommer att hålla på att läsas.
La libro estOs legIta.	= Boken kommer att läsas färdig. Boken kommer att ha lästs.
La libro estOs legOta.	= Boken kommer att stå i begrepp att läsas.

Ibland tvekar man om man ska använda -AT- eller -IT- i passiva meningar. Då kan man använda olika kontrollfraser.

Om man kan sätta in frasen IOM POST IOM (= lite i taget) eller REE KAJ REE (= om och om igen) utan att betydelsen förändras för mycket, då ska man använda -AT-, eftersom -AT- betonar handlingens förlopp, eller att handlingen är upprepad: Ĝi estis konstruAta (iom post iom) dum multaj jaroj. = Den byggdes (lite i taget) under många år.

Kan man sätta in frasen DEFINITIVE (= definitivt) utan att betydelsen förvanskas, så ska man använda -IT-, eftersom -IT- betonar resultatet eller fullbordandet av handlingen: Ĝi estis (definitive) konstruIta en la jaro 1980. = Den byggdes (definitivt) år 1980.

3. Participen används oftast som adjektiv, men de kan också vara substantiv eller adverb. Med substantivändelse betecknar particip så gott som alltid en person. På det sättet kom ordet "esperanto" till. Zamenhof som konstruerade esperanto kallade sig "Esperanto" (= en person som hoppas), sedan fick språket överta hans pseudonym. Andra exempel: leganto = en läsare; parolinto = en som har talat; estonte = i framtiden; parolante = talande; manginte = efter att ha ätit; osv.

ANMÄRKNING:

Hela detta participsystem kommer att behandlas mer utförligt i den kommande B-kursen.